

Примљено : 11. 7. 2013

ВРГ. ЈЕД.	Број	Прилог.	Вредност

NASTAVNO-NAUČNOM VEĆU
FILOZOFSKOG FAKULTETA U NIŠU

Odlukom Nastavno-naučnog veća Filozofskog fakulteta u Nišu na sednici od 26. juna 2013. godine imenovani smo za članove Komisije za ocenu i odbranu uradene doktorske disertacije. Nakon stručne i naučne analize priložene teze, Komisija podnosi Nastavno-naučnom Filozofskog fakulteta u Nišu veću sledeći

IZVEŠTAJ

o oceni doktorske disertacije pod naslovom *Mogućnost primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike engleskog jezika* kandidatkinje **Jasmine Đorđević**, docenta na Visokoj školi „Pravne i poslovne akademske studije dr Lazar Vrkatić“ u Novom Sadu.

Pregled strukture doktorske disertacije

Doktorska disertacija *Mogućnost primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike engleskog jezika* kandidatkinje **Jasmine Đorđević** izložena je na 287 strana i sadrži četiri poglavlja: Uvod (str. 6–32), Kritičko-teorijski okvir (str. 34–121), Empirijsko istraživanje (str. 122–219) i Zaključak (str. 220–253). Rad sadrži i apstrakte na srpskom i engleskom jeziku, osam dodataka (str. 256–270), bibliografiju od 218 jedinica (str. 271–287), 47 ilustrativnih tabela i 23 grafikona.

Analiza doktorske disertacije

Predmet ove doktorske disertacije je teorijsko-empirijsko istraživanje kojim je opisan i ispitan određeni skup tehnoloških alata generacije Veb 2.0 čijim se korišćenjem može unaprediti nastava engleskog jezika, i to konkretno gramatike engleskog jezika. Konkretno, ilustrovana je primena tri alata *PBworks*, *Hot Potatoes* i *Dvolver* i provera mogućnost njihove primene u obradi jednog gramatičkog segmenta, obrade značenja modalnih glagola na tercijarnom nivou učenja, na departmanima za engleski jezik.

U Uvodu su definisani predmet i ciljevi istraživanja, hipoteze na osnovu kojih je dizajniran i izveden eksperiment koji je ilustrovana i proverena mogućnost primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike engleskog jezika, koji su razrađivani u tekstu koji sledi, a ukratko je prikazana i struktura rada. Detaljno je opisana i metodologija na osnovu koje je predmet istraživanja ispitivan i istražen. U ovom delu prikazana su i dva manja istraživanja koje je kandidatkinja obavila na polju primene informaciono-komunikacione tehnologije (IKT) u nastavi engleskog jezika, a koje su u vezi sa primarnim istraživanjem ove disertacije.

U drugom poglavlju predstavljen je kritičko-teorijski okvir na kome je zasnovano istraživanje, kroz deset potpoglavlja. Kandidatkinja je u prva tri potpoglavlja najpre dala pregled dosadašnjih istraživanja u oblasti primene IKT u nastavi stranih jezika (engl. *Computer Assisted Language Learning*, *CALL*), sa posebnim osvrtom na istraživanja u

oblasti nastave engleskog jezika, kako i u svetskim okvirima tako i u našoj zemlji. U četvrtom potpoglavlju dat je i pregled relevantnih teorija učenja jezika u literaturi i praksi, sa ciljem da se stvori adekvatna veza između dva ključna modela u nastavi, biheviorističkog i konstruktivističkog i koncepta CALL. U petom potpoglavlju dat je kratak pregled lingvističke literature koja se bavi značenjem modalnosti i modala, uz poseban osvrt na značenja modalnih glagola koja su definisana za potrebe eksperimenta obavljenog u istraživanju. Sem toga, dat je i pregled shvatanja u vezi sa oblicima tradicionalne nastave gramatike kako bi se pokazalo na koji način se osnovni principi te nastave mogu inkorporirati u nastavu uz primenu računara. Potpoglavlja 6-9 drugog poglavlja daju pregled alata Veb 2.0 koji su naročito pogodni za nastavu stranih jezika, s posebnim osvrtom na nastavu engleskog jezika, gde su, sem tri alata koji su testirani u eksperimentu, ukratko predstavljeni i neki drugi alati (*Quandary, Road to Grammar, Markin*). Poslednja dva potpoglavlja drugog poglavlja razmatraju metodološku opravdanost eksperimenta u metodici nastave jezika kao i detaljan prikaz samog nacrt istraživanja.

Centralni, originalni i najznačajniji deo ove doktorske disertacije predstavlja treće poglavlje, *Empirijsko istraživanje i eksperiment*, i ono se sastoji od četiri potpoglavlja. Prvi, uvodni deo trećeg poglavlja posvećen je pregledu osnovnih epistemoloških postavki eksperimentalnog istraživanja u kontekstu mogućnosti primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike, u kome kandidatkinja nudi relevantno opravdanje za istraživanje koje je za potrebe ove disertacije sprovedeno. Radi se o kombinaciji kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja, sa primenom metoda razlike i metoda zajedničke promene, kao i unutarmetodske triangulacije, jer to omogućava primenu nekoliko varijanti iste tehnike, na primer mogu se koristiti različiti testovi ili formati testova koji mere istu vrednost. Nacrt eksperimenta koji predstavlja osnovu ovog istraživanja jeste nacrt sa ponovljenim merenjima, pri čemu je ovako višestrano i sveobuhvatno koncipiran eksperiment ponudio validne rezultate na osnovu kojih se mogu izvesti zaključci u prilog postavljenoj hipotezi da se uvođenjem alata Veb 2.0 može unaprediti nastava gramatike stranog jezika.

Potom sledi kraći osvrt na hipoteze na osnovu kojih je nacrt eksperimenta koncipiran i izveden, prikaz uzorka nad kojim je empirijsko istraživanje izvedeno, kao i pregled postupaka, instrumenata i tehnika primenjenih u samom eksperimentu. Osnovna hipoteza od koje se pošlo jeste da je u skladu sa potrebom osavremenjivanja nastave potrebno unaprediti metode i tehnike u realizaciji nastave stranog jezika. Praktično bi se primenom alata Veb 2.0, kao jednom od oblika IKT u nastavnom procesu stranog jezika, proverilo da li bi se isti mogao unaprediti, a savladavanje nastavnih sadržaja olakšati. Iz tih razloga, prva pomoćna hipoteza bila je da se zbog svoje dostupnosti i jednostavnosti, alati Veb 2.0 mogu brzo i jednostavno uključiti u nastavu engleskog jezika i tako potencijalno unaprediti nastavni proces i omogućiti kvalitetnije savladavanje nastavnih sadržaja iz svih oblasti savremenog engleskog jezika. Za potrebe ove disertacije, ova pretpostavka proverena je na primeru obrade značenja modalnih glagola u engleskom jeziku uz primenu tri alata Veb 2.0, *PBworks, Hot Potatoes* i *Dvolver*, na dve grupe studenata na dva departmana za engleski jezik. Druga pomoćna hipoteza bila je da bi uspešna primena alata Veb 2.0 na segmentu značenja modalnih glagola mogla poslužiti kao ilustracija za moguću širu primenu IKT u drugim oblastima nastave engleskog jezika. Drugim rečima, uočile bi se i definisale neke od kritičnih tačaka u primeni alata Veb 2.0 na ispitanom segmentu čime bi se obezbedili neki od početnih uslova za razvijanje sistema za dalju i širu primenu IKT u nastavu jezika.

Uzorak u ovom eksperimentu obuhvatio je dve grupe od po 25 studenata, koji su u vreme izvođenja eksperimenta, dakle tokom zimskog semestra u školskoj 2012/2013. godini, pohađali drugu godinu osnovnih studija na studijskom programu Engleski jezik, na jednom državnom i jednom privatnom fakultetu. S obzirom na prirodu eksperimenta i specifičnosti nacrt, bilo je neophodno sprovesti ovo istraživanje u dve etape. Svaku etapu činile su četiri faze (pretest, I sesija, II sesija, III sesija i posttest) koje su sprovedene na po nedelju dana razmaka.

Gramatički segment koji je obrađivan su značenja modalnih glagola. Za potrebe ovog eksperimenta izvršena je određena doza abstrakcije pa je definisano osam osnovnih značenja modalnih glagola (*possibility/probability, ability, permission, prohibition, advice/recommendation/ expectation, obligation, absence of obligation or necessity and necessity*). Kako bi se obezbedila raznovrsnost gradiva koje bi učesnici u eksperimentu prelazili u eksperimentalnim i tradicionalnim koracima, značenja modalnih glagola planirana za obradu u okviru eksperimenta, bila su podeljena u dve grupe. Ta ista podela zadržana je tokom svih sesija i koraka u eksperimentu. Samim tim su studenti u okviru svakog koraka eksperimentalnog tretmana, kao i u okviru svakog koraka u okviru tradicionalnog pristupa, radili uvek sa istim značenjima. Na taj način je na objektivni način moglo da se izmeri koliko su studenti naučili o pojedinačnim značenjima i u eksperimentalno izvedenoj nastavi i u tradicionalno izvedenoj nastavi. Drugim rečima, dobijeni su relevantni rezultati merenja i u eksperimentalnoj i u kontrolnoj grupi za jedan i za drugi pristup i to na osnovu jedne i druge grupe značenja. Pri tome je važno da su sva značenja u pojedinačnim sesijama i koracima bila zastupljena u podjednaku obimu, to jest u oba koraka je uvek dat isti broj primera za svako značenje koje je tokom eksperimenta obrađivano. U skladu sa principima nacrt sa ponovljenim merenjima, posle svakog koraka obavljeno je merenje znanja na osnovu obradenog materijala. Vežbe koncipirane uz predložene alate Veb 2.0, bile su otpremljene na stranice *PBworks* (PB), a studenti su preko svojih naloga na PB stranicama, preuzimali sadržaje i vežbanja i sa njima odmah radili. U kontrolnim koracima, studenti su materijal obrađivali na tradicionalan način.

Treći segment poglavlja *Empirijsko istraživanje i eksperiment* daje prikaz metodologije obrade podataka koji su u okviru svog eksperimenta prikupljeni. Na početku eksperimenta, studenti su bili podvrgnuti testiranju postojećeg znanja o značenjima modalnih glagola u engleskom jeziku na osnovu posebno koncipiranog testa. Sam eksperiment je bio organizovan u tri faze od po 90 minuta (sesije). Svaka sesija sastojala se od po dva koraka, jednog eksperimentalnog i jednog kontrolnog, koji su se smenjivali naizmenično. U svakom koraku, studenti su prvo radili uvodnu vežbu u okviru jednog koraka, a onda bi bilo obavljeno adekvatno pripremljeno merenje. Sve vežbe, i one predviđene za eksperimentalni tretman i one predviđene za tradicionalni pristup, pripremljene su u programskom paketu *Hot Potatoes*, s tim što su vežbe pripremljene za tradicionalni pristup štampane i deljene studentima neposredno pre izrade, a vežbe koje su radene u okviru eksperimentalnih koraka bile su otpremljene na radni prostor PB. Kako bi se ispoštovale formalne odredbe organizacije časa, prva sesija je bila posvećena prikazu segmenta značenja modalnih glagola, odnosno obradi značenja (engl. *presentation*), u drugoj sesiji studenti su vežbali obradeni segment (engl. *practice*), a u trećoj sesiji sledio je korak poznat u metodici nastave kao utvrđivanje uz pomoć kojeg se proverava stepen usvojenosti obradenog gradiva (engl. *production*). Nakon obavljene poslednje sesije studenti su radili posttest, kako bi se obavilo još jedno sveobuhvatno merenje. Tom

prilikom su studenti odgovarali i na upitnik koji je upotrebljen kao dopuna za kvalitativnu analizu uspešnosti izvedenog istraživanja.

Zaključni segment velikog trećeg poglavlja daje analizu i opšti prikaz prikupljenih rezultata, kao i interpretacija podataka za svaku ispitanu grupu u okviru celokupnog uzorka. Konkretno, vežbe i testovi koncipirani su tako da mogu pružiti uvid u tri bitna aspekta i to: 1. distribuciju grešaka na celom uzorku po sesijama u odnosu na značenja modalnih glagola, 2. broj grešaka po sesijama za svako značenje modalnih glagola pojedinačno i 3. napredak u stepenu usvojenosti u odnosu na greške, što je kandidatkinja statistički obradila koristeći program SPSS i prikazala kroz 40 tabela. Kvantitativna analiza u trećem poglavlju imala je za cilj da sa različitim statistički značajnim prikazima, i to iz nekoliko različitih uglova, ukaže na činjenicu da su studenti koji su učestvovali u eksperimentu uglavnom bolje savladali značenja modalnih glagola obradenih u eksperimentalnim koracima u odnosu na značenja koja su obradena u tradicionalnim koracima.

U zaključnom, četvrtom poglavlju prikazani su zaključci izvedeni na osnovu empirijskog dela, i to kako oni bazirani merenjima u eksperimentu tako i oni dobijeni analizom upitnika u kome su studenti koji su učestvovali u eksperimentu izložili svoje mišljenje. Nakon zaključne analize rezultata, sledi odeljak sa praktičnim sugestijama kako oni mogu biti premenjeni u nastavi engleskog jezika u cilju njenog unapređenja a ponudene su i sugestije za dalja istraživanja u oblasti primene IKT u nastavi.

Vrednovanje doktorske disertacije

Doktorska disertacija kandidatkinje Jasmine Đorđević *Mogućnost primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike engleskog jezika* predstavlja rezultat ozbiljnog empirijskog istraživanja, uradenog na osnovu relevantne i raznovrsne dobro proučene primenjenolingvističke i gramatičke literature, kao i praktičnog poznavanja raznovrsnih alata IKT, kako bi se postavile hipoteze i dizajnirao i sproveo eksperiment kojim je ilustrovana primena predloženih alata Veb 2.0 u konkretnoj nastavi. Sprovedeno je i ispitivanje mišljenja učesnika u eksperimentu, obavljena je adekvatna analiza dobijenih podataka, ponudene su praktične sugestije za dalju i raznovrsniju primenu alata Veb 2.0 u nastavi engleskog jezika i sugerisani su mogući ciljevi za dalja istraživanja u oblasti IKT.

Potvrđena je osnovna hipoteza da se nastava stranog jezika može znatno unaprediti uz primenu alata Veb 2.0. Potvrđena je i pomoćna hipoteza da se alati Veb 2.0 mogu brzo i jednostavno uključiti u nastavu engleskog jezika, ilustrativnim eksperimentom obrade značenja modalnih glagola uz primenu tri alata Veb 2.0 *PBworks*, *Hot Potatoes* i *Dvolver*, na dve grupe studenata na dva različita departmana za engleski jezik, kao i druga pomoćna hipoteza da bi uspešna primena alata Veb 2.0 na segmentu značenja modalnih glagola mogla poslužiti kao ilustracija za moguću širu primenu IKT u drugim oblastima nastave engleskog jezika. Pri tome su uočene i definisane neke od kritičnih tačaka u primeni alata Veb 2.0 na ispitanom segmentu, čime bi se obezbedili neki od početnih uslova za razvijanje sistema za dalju i širu primenu IKT u nastavi jezika.

Kandidatkinja Đorđević pravilno izvodi opšti zaključak da uvođenje IKT u nastavu treba da bude značajnije, ali svakako sistematizovano, strukturisano, naučno utemeljeno i pedagoški opravdano. Nastava jezika treba da bude zasnovana na tradicionalnim, oprobanim i dokazanim metodama i tehnikama, ali i da ne samo dozvoli nego i promoviše integraciju savremenih tehnoloških rešenja koja bi dodatno obogatila nastavni proces i time ga u velikoj meri pospešili.

Kao posebna vrednost ove doktorske disertacije može se istaći očigledna naučna zrelost kandidatkinje kako u praktičnom pedagoškom smislu tako i u teorijsko-kritičkom i metodološkom, zavidna analitičnost i preciznost u detaljima, kao i sinteza dobijenih rezultata u interpretaciji i diskusiji.

Može se konstatovati da se ovim istraživanjem došlo do novih, empirijskih saznanja od značaja za primenjenolingvističku disciplinu učenje jezika uz pomoć računara (CALL) da će rad kandidatkinje Jasmine Đorđević svojom obuhvatnošću i sistematičnošću predstavljati stabilnu osnovu za slična istraživanja u budućnosti, ali i za pedagošku praksu.

Zaključak i predlog komisije:

Na osnovu date analize doktorske disertacije *Mogućnost primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike engleskog jezika* kandidatkinje Jasmine Đorđević komisija zaključuje da se radi o tezi sa jasno definisanim predmetom, metodama i ciljevima istraživanja, koje je empirijski precizno izvedeno, sa dobro osmišljenim i obrazloženim eksperimentom, kvantitativno i kvalitativno obrađenim rezultatima istraživanja, da je tekst logično i pregledno izložen i grafički prikazan uz mnoštvo ilustracija i tabela i da teza u potpunosti zadovoljava predviđene standarde.

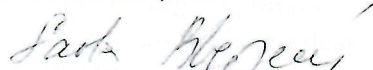
Komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta u Nišu da prihvati ovaj Izveštaj i da kandidatkinji Jasmini Đorđević odobri javnu odbranu doktorske disertacije pod naslovom *Mogućnost primene tehnologije Veb 2.0 u nastavi gramatike engleskog jezika*.

Prof. dr Biljana Mišić Ilić, red. prof,
Filozofski fakultet, Niš

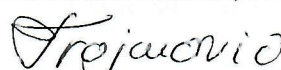
Prof. dr Vladimir Jovanović, vanr. prof.
Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr Savka Blagojević, vanr. prof.
Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr Predrag Novakov, red. prof.
Filozofski fakultet, Novi Sad

Prof. dr Miroslav Trajanović, red. prof.
Mašinski fakultet, Niš

U Nišu i Novom Sadu, 10. jula 2013. godine